

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiae S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Tertiæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romæ, 1619

De accidentibus remanentibus in hoc sacramento. Quæstio 77.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38725

mentalibus dimensionibus : vt dictum est * .
Ad tertium dicendum , quòd dimensiones panis & vini consecrati manent , immutatione circa eas miraculosè facta , quantum ad alia accidentia , vt dictum est * .

Ibidem.

q. 75. a. 3.
c. 6.

QVÆST. LXXVII.

De accidentibus remanentibus in hoc sacramento , in octo articulos diuisa .

DEinde considerandum est de accidentibus remanentibus in hoc sacramento .

- ¶ Et circa hoc queruntur octo .
- ¶ Primo , vtum accidentia quæ remanent , sint sine subiecto ?
- ¶ Secundo , vtum quantitas dimensua sit subiectum aliorum accidentium ?
- ¶ Tertio , vtum huiusmodi accidentia possint immutare aliquod corpus extrinsecum ?
- ¶ Quarto , vtum possint corrumpi ?
- ¶ Quinto , vtum ex eis possit aliquid generari ?
- ¶ Sexto , vtum possint nutrire ?
- ¶ Septimo , de fractione panis consecrati .
- ¶ Octauo , vtum vino consecrato possit aliquid permisceri ?

ARTIC. I.

Vtrum accidentia remaneant sine subiecto in hoc sacramento ?

456

Sup. 975
a. 5. c. 1.
d. 47. a. 4
c. 4. d.
12. q. 1. a.
1. c. 4.
con. c. 63.
c. 65. c.
quod. 3. n.
1. et quo.
4. a. 5. c.
op. 2. c. 8.
c. 1. Cor.
11. lec. 3.
col. 5.

AD primum sic proeditur . Videtur , quòd accidentia non remaneant in hoc sacramento sine subiecto . Nihil enim inordinatum aut fallax debet esse in hoc sacramento veritatis . Sed accidentia esse sine subiecto , est contra rerum ordinem , quem Deus naturæ indidit : videtur etiam ad quamdam fallaciam pertinere , cum accidentia naturaliter sint signa naturæ subiecti . Ergo in hoc sacramento non sunt accidentia sine subiecto .

¶ 2 Preterea , Fieri non potest etiam miraculosè , quòd definitio rei ab ea separetur , vel quòd vni rei conueniat definitio alterius rei (puta q homo manes

V 4 ho-

9e. 28. 3. 3

homo sit animal irrationale) ; ad hoc enim sequeretur contradictoria esse simul : hoc enim quod significat nomen rei, est definitio, ut dicitur in 4. * meta. Sed ad definitionem accidentis pertinet, quod sit in subiecto: ad definitionem vero substantie, quod per se subsistat non in subiecto. Nō ergo potest miraculose fieri, q̄ in hoc sacramento sint accidentia sine subiecto.

¶ 3 Præterea, Accidentia indiuiduantur ex subiecto. Si ergo accidentia remanent in hoc sacramento sine subiecto, non erunt indiuidua, sed vniuersalia. Quod patet esse falsum : quia sic non essent sensibilia, sed intelligibilia tantum.

¶ 4 Præterea, Accidentia per consecrationem huius sacramenti, non adipiscuntur aliquam compositionem. Sed ante consecrationem nō erant composita neq; ex materia, & forma, neque ex quo est, & quod est. Ergo etiam post consecrationem non sunt composita altero horum modorum. Quod est inconueniens: quia sic essent simpliciora quam angeli: cum tamen hæc accidentia sint sensibilia. Non ergo accidentia remanent in hoc sacramento sine subiecto.

Refertur
de conf.
d. 2. cap.
Species.

SED contra est, quod Gregor. dicit in * homilia paschali, quod species sacramentales sunt illarum rerum vocabula, quæ ante fuerunt, scilicet panis & vini. Et ita cum non remaneat substantia panis & vini, videtur quod huiusmodi species remaneant sine subiecto.

9. 75. a. 3.
c. 6.
† in li. de
tri. ante
med.

RESPONDEO dicendum, quod accidentia panis & vini, quæ sensu deprehenduntur in hoc sacramento remanere post consecrationem, non sunt sicut in subiecto in substantia panis & vini, quæ non manet (ut supra habitum est *); neque etiam in forma substantiali, quæ non manet: & si remaneret, subiectum esse non posset, ut patet per Boet. † in lib. de trin. Manifestū est etiam, quod huiusmodi accidentia non sunt in substantia corporis & sanguinis Christi sicut in subiecto: quia substantia humani corporis nullo modo potest his accidentibus affici: neque etiam est

pos-

possibile, quod corpus Christi gloriosum & impassibile existens, alteretur ad suscipiendas huiusmodi qualitates.

Dicunt autem quidam, quod sunt sicut in subiecto in aere circumstante. Sed nec hoc esse potest. Primo quidem, quia aer non est huiusmodi accidentium susceptivus. Secundo, quia huiusmodi accidentia non sunt ubi est aer, quinimmo ad motum harum specierum aer depellitur. Tertio, quia accidentia non transeunt de subiecto in subiectum: ut scilicet idem accidens numero quod primo fuit in vno subiecto, postmodum fiat in alio. Accidens enim numerum accipit a subiecto: unde non potest esse, quod idem numero manens, sit quandoque in hoc, quandoque in illo subiecto. Quarto, quia cum aer non spoliatur accidentibus proprijs, simul haberet accidentia propria & aliena. Nec potest dici, quod hoc fiat miraculose virtute consecrationis: quia verba consecrationis hoc non significant: que tamen non efficiunt nisi suum significatum. Et ideo relinquitur, quod accidentia in hoc sacramento, manent sine subiecto. Quod quidem virtute divina fieri potest. Cum enim effectus magis dependeat a causa prima, quam a causa secunda, Deus qui est prima causa substantie & accidentis, per suam infinitam virtutem conservare potest in esse accidens, subtracta substantia, per quam conservabatur in esse, sicut per propriam causam: sicut etiam alios effectus naturalium causarum potest producere sine naturalibus causis: sicut humanum corpus formavit in utero virginis sine virili semine.

Ad primum ergo dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse ordinatum secundum communem legem nature, cuius tamen contrarium est ordinatum secundum speciale privilegium gratie; ut patet in resurrectione mortuorum, & in illuminatione caecorum: prout etiam in rebus humanis quaedam aliquibus conceduntur ex speciali privilegio preter legem communem. Et ita etiam licet sit secundum communem

natu-

naturæ ordinem, quod accidens sit in subiecto: ex speciali tamen ratione secundum ordinem gratiæ, accidentia sunt in hoc sacramento sine subiecto, propter rationes supra inductas*.

*In corp.
art.*

Ad secundum dicendum, quod cum ens non sit genus, hoc ipsum, quod est esse, non potest esse essentia substantiæ vel accidentis. Non est ergo definitio substantiæ ens per se sine subiecto; nec definitio accidentis, ens in subiecto: sed quidditati, seu essentiæ substantiæ competit habere esse non in subiecto; quidditati autem siue essentiæ accidentis competit habere esse in subiecto. In hoc autem sacramento non datur accidentibus, quod ex vi suæ essentiæ non sint in subiecto, sed ex diuina virtute sustentante. Et ideo non desinunt esse accidentia: quia nec separatur ab eis definitio accidentis, quæ est aptitudo ad subiectum, quæ semper manet in ipsis, non actualis in hærentia, nec competit eis definitio substantiæ.

Ad tertium dicendum, quod huiusmodi accidentia acquirerunt esse indiuiduum in substantia panis & vini, quæ conuersa in corpus & sanguinem Christi, remanent virtute diuina accidentia in illo esse indiuiduato, quod prius habebant. Vnde sunt singularia & sensibilia.

Ad quartum dicendum, quod accidentia huiusmodi, manente substantia panis & vini, non habebant ipsa esse, sicut nec alia accidentia; sed subiecta eorum habebant huiusmodi esse per ea: sicut nix est alba per albedinem. Sed post consecrationem ipsa accidentia quæ remanent, habent esse: vnde sunt composita ex esse, & quod est (sicut in prima parte de angelis dictum est*); & cum hoc habent compositionem partium quantitatarum.

ARTIC. II.

Utrum in hoc sacramento quantitas dimensua panis, vel vini, sit aliorum accidentium subiectum?

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod in hoc sacramento quantitas dimensua panis vel vini,

1. p. 9. 51.

a. 2. 3.

457

4. d. 12. 9.

1. ar. 1. 9.

3. 4.

con c. 62.

co 2. 3.

c. 64. et 1.

C. r. 11. le.

4. c. 5. fin.

vini, non sit aliorum accidentium subiectum. Subiectum enim accidentis non est accidens: nulla enim forma potest esse subiectum, cum subijci pertineat ad proprietatem materiæ. Sed quantitas dimensiuæ est quoddam accidens. Ergo quantitas dimensiuæ non potest esse subiectum aliorum accidentium.

¶ 2 Præterea, Sicut quantitas indiuiduatur ex substantia, ita etiam & alia accidentia. Si ergo quantitas dimensiuæ panis aut vini remanet indiuiduata secundum esse prius habitum, in quo conseruatur: pari ratione, & alia accidentia remanent indiuiduata secundum esse, quod prius habebant in substantia. Non ergo sunt in quantitate dimensiuæ sicut in subiecto: cum omne accidens indiuiduetur per suum subiectum.

¶ 3 Præterea, Inter alia accidentia panis & vini quæ remanent, deprehenduntur etiam sensu, rarum & densum, quæ non possunt esse in quantitate dimensiuæ, præter materiam existente: quia rarum est, quod habet parum de materia sub magnis dimensionibus: densum autem, quod habet multum de materia sub paruis dimensionibus: vt dicitur 4. Phys. ^{lib. 4. tex. 84. 20. 2.} Non ergo videtur, quod quantitas dimensiuæ possit esse subiectum accidentium, quæ remanent in hoc sacramento.

¶ 4 Præterea, Quantitas à subiecto separata, videtur esse quantitas mathematica, quæ non est subiectum qualitarum sensibilium. Cum ergo accidentia, quæ remanent in hoc sacramento, sint sensibilia, videtur quod non possint esse in hoc sacramento, sicut in subiecto in quantitate dimensiuæ panis & vini, remanente post consecrationem.

SED contra est, quod qualitates non sunt diuisibiles nisi per accidens, scilicet ratione subiecti. Diuiduntur autem qualitates remanentes in hoc sacramento per diuisionem quantitatis dimensiuæ: sicut patet ad sensum. Ergo quantitas dimensiuæ est subiectum accidentium, quæ remanent in hoc sacramento.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd necesse est dicere accidentia alia, quæ remanent in hoc sacramento, esse sicut in subiecto in quantitate dimensiu panis, vel vini remanente. Primo quidem per hoc, quòd ad sensum apparet aliquid quantum esse ibi coloratum, & alijs accidentibus affectum: nec in talibus sensus decipitur. Secundo, quia prima dispositio materiæ est quantitas dimensiu: unde & Plato * posuit primas differentias materiæ, magnum & paruum. Et quia primum subiectum est materia, consequens est, quòd omnia alia accidentia referantur ad subiectum, mediante quantitate dimensiu, (sicut & primum subiectum coloris dicitur esse superficies) ratione cuius quidam posuerunt dimensiones esse substantias corporum: ut dicitur in 1. metaph. † Et quia subtrahito subiecto, remanent accidentia secundum esse, quòd prius habebant, consequens est, quòd omnia accidentia remaneant fundata super quantitatem dimensiuam. Tertio, quia cum subiectum sit principium indiuiduationis accidentium, oportet id quod ponitur aliquorum accidentium subiectum, esse aliquo modo indiuiduationis principium. Est enim de ratione indiuidui, quòd non possit in pluribus esse. Quòd quidem contingit dupliciter. Vno modo; quia non est natum esse in aliquo: & hoc modo formæ immateriales separatae, per se subsistentes, sunt etiam per se ipsas indiuiduæ. Alio modo ex eo, quòd forma substantialis, vel accidentalis est quidem nata in aliquo esse, non tamen in pluribus: sicut hæc albedo, quæ est in hoc corpore.

Quantum igitur ad primum, materia est indiuiduationis principium omnibus formis inhaerentibus: quia cum huiusmodi formæ quantum est de se, sint natae in aliquo esse, sicut in subiecto, ex quo aliqua earum recipitur in materia, quæ non est in alio, idèd nec forma ipsa sic existens potest in alio esse.

Quantum autem ad secundum, dicendum est, quòd indiuiduationis principium est quantitas dimensiu.

apud A-
rist. li 1.
met. sex.
6. & 7.

lib. 1 sex
19. et seq.
1011. 3.

ua. Ex hoc enim aliquid est natum esse in vno solo, quod illud est in se indiuisum, & diuisum ab omnibus alijs. Diuisio autem accidit substantiæ ratione quantitatis, vt dicitur in 1. physicor. * Et ideo ipsa quantitas dimensua est quoddam indiuiduationis principium huiusmodi formis, in quantum scilicet diuersæ formæ numero, sunt in diuersis partibus materiæ. Vnde & ipsa quantitas dimensua secundum se habet quamdam indiuiduationem: ita quod possumus imaginari plures lineas eiusdem speciei, differentes positione, quæ cadit in ratione huius quantitatis: conuenit enim dimensionem, quod sit quantitas positionem habens. Et ideo potius quantitas dimensua potest esse subiectum aliorum accidentium, quam e conuerso.

*li 1. phys.
sex 15. to.
2.*

Ad primum ergo dicendum, quod accidens per se non potest esse subiectum alterius accidentis: quia per se non est. Secundum verò quod est in alio, vnū accidens dicitur esse subiectum alterius, in quantum vnū accidens recipitur in subiecto, alio mediante: sicut superficies dicitur esse subiectum coloris. Vnde quando accidenti datur diuinitus vt per se si, potest etiam per se alterius accidentis subiectum esse.

Ad secundum dicendum, quod alia accidentia etiam secundum quod erant in substantia panis, indiuiduantur mediante quantitate dimensua, sicut dictum est *. Et ideo potius quantitas dimensua est subiectum aliorum accidentium remanentium in hoc sacramento, quam e conuerso.

*In corpo
art.*

Ad tertium dicendum, quod rarum & densum sunt quædam qualitates cõsequentes corpora, ex hoc quod habent multum vel parum de materia sub dimensionibus: sicut etiam omnia alia accidentia consequuntur ex principijs substantiæ. Et ideo sicut subtracta substantia, diuina virtute conseruantur alia accidentia: ita subtracta materia, diuina virtute conseruantur qualitates materiæ consequentes, sicut rarum & densum.

Ad

Ad quartum dicendum, quod quantitas mathematica non abstrahit à materia intelligibili, sed à materia sensibilis, ut dicitur 7. metaph. * Dicitur autem materia sensibilis ex hoc quod subijcitur sensibilibus qualitatibus. Et ideo manifestum est, quod quantitas dimensiuæ quæ remanet in hoc sacramento sine subiecto, non est quantitas mathematica.

ARTIC. III.

Utrum species quæ remanent in hoc sacramento possint immutare aliquid extrinsecum?

458
4. d. 12. q.
1. ar. 2. q.
1. c. 2.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod species quæ remanent in hoc sacramento, non possint immutare aliquid extrinsecum. Probatum enim 7. Physic. quod formæ quæ sunt in materia, sunt à formis quæ sunt in materia, non autem à formis quæ sunt sine materia: eo quod simile agit in sibi simile. Sed species sacramentales sunt species sine materia: quia remanent sine subiecto, ut ex dictis patet*. Non ergo possunt immutare materiam exteriorem, inducendo aliquam formam.

ar. 1. in
ius q.

¶ 2 Præterea, Cessante actione principalis agentis, necesse est quod cesset actio instrumenti: sicut quiescente fabro, non mouetur martellus. Sed omnes formæ accidentales agunt instrumentaliter in virtute formæ substantialis, tamquam principalis agentis. Cui ergo in hoc sacramento non remaneat forma substantialis panis & vini (sicut supra habitum est f) videtur quod formæ accidentales remanentes, agere non possint ad immutationem exterioris materiæ.

4. 73. ar. 1.
c. 6.

¶ 3 Præterea, Nihil agit ultra suam speciem: quia effectus non potest esse potior causa. Sed species sacramentales omnes sunt accidentia. Non ergo possunt exteriorem materiam immutare, ad minus ad formam substantialem.

lib. 2. rex.
51. 74. c.
121. 10. 2.

SED contra est, quod si non possent immutare exteriora corpora, non possent sentiri. Sentitur enim aliquid per hoc, quod immutatur sensus à sensibili: ut dicitur 2. de anima f.

RESPONDEO dicendum, quod quia vnumquodque agit in quantum est ens actu: consequens est, quod vnumquodque sicut se habet ad esse, ita se habeat ad agere. Quia igitur secundum prædicta *, speciebus sacramentalibus datum est diuina virtute, vt remaneant in suo esse quod habebant, substantia panis & vini existente: consequens est, quod etiam remaneant in suo agere: & ideo omnem actionem, quam poterant agere, substantia panis & vini existente, possunt etiam agere, substantia panis & vini transeunte in corpus & sanguinem Christi. Vnde non est dubium, quod possunt immutare exteriora corpora.

Ar. x. h. ius q. 63 3.

Ad primum ergo dicendum, quod species sacramentales licet sint formæ sine materia existentes, retinent tamen idem esse, quod habebant prius in materia. Et ideo secundum suum esse assimilantur formis, quæ sunt in materia.

Ad secundum dicendum, quod ita actio formæ accidentalis dependet ab actione formæ substantialis, sicut esse accidentis dependet ab esse substantiali. Et ideo sicut diuina virtute datur speciebus sacramentalibus, vt possint esse sine substantia: ita datur eis vt possint agere sine forma substantiali, virtute Dei, à quo sicut à primo agente dependet omnis actio formæ, & substantialis & accidentalis.

Ad tertium dicendum, quod immutatio quæ est ad formam substantialem, non fit à forma substantiali immediatè, sed medianteibus qualitatibus actiuis & passiuis, quæ agunt in virtute formæ substantialis. Hæc autem virtus instrumentalis conseruatur in speciebus sacramentalibus diuina virtute, sicut & prius erat. Et ideo possunt agere ad formam substantialem instrumentaliter. Per quem modum aliquid potest agere vltra suam speciem, non quasi virtute propria, sed virtute principalis agentis.

459 *Utrum species sacramentales possint corrumpi?*
Inf. ar. 5. AD quartum sic proceditur. Videtur, quod spe-
6. & 4 d. **A**cies sacramentales corrumpi non possint. Cor-
1. q. 1. ar. ruptio enim accidit per separationem formæ à mate-
2. q. 2. & ria. Sed materia panis non remanet in hoc sacra-
4. con. c. mento, sicut ex supra dictis patet †. Ergo huiusmodi spe-
66. cies non possunt corrumpi.

9. 75. ar. ¶ 2 Præterea, Nulla forma corrumpitur nisi per
2. & 6. accidens corrupto subiecto: unde formæ per se
 subsistentes, incorruptibiles sunt, sicut patet in
 substantijs spiritualibus. Sed species sacramenta-
 les sunt formæ sine subiecto. Ergo corrumpi non
 possunt.

¶ 3 Præterea, Si corrumpuntur, aut hoc erit
 naturaliter, aut miraculosè. Sed non naturaliter:
 quia non est ibi assignare aliquod corruptionis sub-
 iectum, quod maneat corruptione terminata. Simi-
 liter etiam nec miraculosè: quia miracula quæ sunt
 in hoc sacramento, fiunt virtute consecrationis,
 per quam species sacramentales conseruantur. Non
 est autem idem causa conseruationis & corruptio-
 nis. Ergo nullo modo species sacramentales cor-
 rumpi possunt.

SE D contra est, quod sensu deprehenditur, ho-
 stias consecratas putrefieri & corrumpi.

art. p. 26. RESPONDEO dicendum, quod corruptio
 est motus ex esse in non esse. Dicitur est autem su-
 pra *, quod species sacramentales retinent idem ef-
 fe quod prius habebant, substantia panis & vini exi-
 stente. Et idè sicut esse horum accidentium poterat
 corrumpi, substantia panis & vini existente: ita
 etiam potest corrumpi, illa substantia abeunte. Pote-
 rant autem huiusmodi accidentia primo corrumpi
 dupliciter. Vno modo per se, alio modo per ac-
 cidens. Per se quidem, sicut per alterationem quali-
 tatis, & augmentum vel diminutionem quanti-
 tatis. Non quidem per modum augmenti vel di-

minutionis, qui inuenitur in solis corporibus animatis; (qualia non sunt substantia panis & vini) sed per additionem vel diuisionem. Nam sicut dicitur 3. Metaph. per diuisionem vna dimensio corrumpitur, & fiunt duæ; per additionem autem è conuerso, ex duabus fit vna. Et per hunc modum manifestè possunt corrumpi huiusmodi accidentia post consecrationem: quia & ipsa quantitas dimensiuæ remanens, potest diuisionem & additionem suscipere. Et cum sit subiectum qualitarum sensibilium (sicut dictum est*) potest etiam esse subiectum alterationis earum: puta, si alteretur color aut sapor panis aut vini. Alio modo poterant corrumpi per accidens, per corruptionem subiecti. Et hoc modo possunt corrumpi etiam post consecrationem. Quamuis enim subiectum non remaneat, remanet tamen esse quod habebant huiusmodi accidentia in subiecto: quod quidem est proprium & conforme subiecto. Et ideo huiusmodi esse potest corrumpi à contrario agente, sicut corrumpèbatur substantia panis vel vini, quæ etiam non corrumpèbatur nisi præcedente alteratione circa accidentia.

Ar. 2. huius q.

Distinguendum tamen est inter vtrumque modum harum prædictarum corruptionum: quia cum corpus Christi, & sanguis succedant in hoc sacramento substantiæ panis & vini, si fiat talis immutatio ex parte accidentium, quæ non suffecisset ad corruptionem panis & vini: propter talem immutationem non desinit corpus & sanguis Christi esse sub hoc sacramento; siue fiat immutatio ex parte qualitatis (puta, cum modicum immutatur color, aut sapor panis vel vini); siue ex parte quantitatis, sicut cum diuiditur panis, aut vinum in tales partes, quod adhuc in eis possit saluari natura panis aut vini.

Si verò fiat tanta immutatio, quod fuisset corrupta substantia panis & vini, non remanent corpus & sanguis

guis Christi sub hoc sacramento. Et hoc siue ex parte qualitarum, sicut cum ita immutatur color & sapor, & aliæ qualitates panis & vini, quòd nullo modo possent compati naturam panis aut vini: siue etiam ex parte quantitatis, puta, si puluerizetur panis, vel vinum in tam minutas partes diuidatur, vt iam non remaneat species panis vel vini.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad corruptionem per se pertinet, quòd auferat esse rei; vnde in quantum esse alicuius formæ est in materia, consequens est quòd per corruptionem separatur forma à materia. Si verò huiusmodi esse non esset in materia, simile tamen ei quod est in materia, posset per corruptionem auferri etiam materia non existente: sicut accidit in hoc sacramento, vt ex dictis patet.

*In corp.
art.*

Ad secundum dicendum, quòd species sacramentales, licet sint formæ non in materia: habent tamen esse quod prius in materia habebant.

Ad tertium dicendum, quòd corruptio illarum specierum non est miraculosa, sed naturalis. Præsupponit tamen miraculum quod est factum in consecratione, scilicet quòd illæ species sacramentales retineant esse sine subiecto, quod prius habebant in subiecto: sicut & cæcus miraculosè illuminatus, naturaliter videt.

ARTIC. V.

Vtrum ex speciebus sacramentalibus aliquid possit generari?

460

*Inf. a. 8.**ad 2. Et**4. d. 12. q.**1. a. 2. q.**4. et 4. cõ.**c. 66. &**quol. 9. a.**5. ad 2. et**1. or. 11.**le. 4. fin.*

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd ex speciebus sacramentalibus nihil possit generari. Quod enim generatur, ex aliqua materia generatur: ex nihilo enim nihil generatur, quamuis ex nihilo fiat aliquid per creationem. Sed speciebus sacramentalibus non subest aliqua materia nisi corporis Christi, quod est incorruptibile. Ergo videtur quòd ex speciebus sacramentalibus nihil possit generari.

¶ 2. Præterea, Ea quæ non sunt vnus generis, non

non possunt ex se inuicem fieri : non enim ex albedine fit linea . Sed accidens & substantia differunt genere . Cum ergo species sacramentales sint accidentia , videtur quòd ex eis non possit aliqua substantia generari .

¶ 3 Præterea , Si ex eis generetur aliqua substantia corporea , illa substantia non erit sine accidente . Si ergo ex speciebus sacramentalibus generetur aliqua substantia corporea , oportet quòd ex accidente generetur substantia & accidens , duo scilicet ex vno , quòd est impossibile . Ergo impossibile est , quòd ex speciebus sacramentalibus aliqua substantia corporea generetur .

S E D contra est , quòd ad sensum videri potest ex speciebus sacramentalibus aliquid generari ; vel cineres , si comburantur ; vel vermes , si putrescant ; vel pulueres , si conterantur .

R E S P O N D E O dicendum , quòd cum corruptio vnus sit generatio alterius , vt dicitur in 1. de gener. * necesse est quòd ex speciebus sacramentalibus aliquid generetur , cum corrumpantur , vt dictum est † . Non enim sic corrumpuntur , vt omnino dispareant , quasi in nihilum redigantur , sed manifestè aliquid sensibile eis succedit . Quomodo autem ex eis aliquid generari possit , difficile est videre . Manifestum est enim quòd ex corpore , & sanguine Christi , quæ ibi veraciter sunt , non generatur aliquid , cum sint incorruptibilia . Si autem substantia panis , aut vini remaneret in hoc sacramento , vel eorum materia ; facile esset assignare , quòd ex eis generatur illud sensibile quòd succedit , vt quidam posuerunt . Sed hoc est falsum , vt supra habitum est † . Et ideò quidam dixerunt , quòd ea quæ generantur , non fiunt ex speciebus sacramentalibus , sed ex aere circumstante . Quòd quidem multipliciter apparet esse impossibile . Primo , quia ex eo generatur aliquid , quòd prius alteratum & corruptum apparet . Nulla autem alteratio vel corruptio prius apparuit in aere circumstante :

lib. 1. tex.

17. 10. 2.

art. prac.

q. 75. art.

2. q. 6.

te : unde ex eo vermes, vel cineres non generantur. Secundo, quia natura aeris non est talis, quod ex eo per tales alterationes talia generentur. Tertio, quia potest contingere in magna quantitate hostias consecratas comburi vel putrescere : nec esset possibile tantum de corpore terreno ex aere generari, nisi magna & valde sensibili inspissatione aeris facta. Quarto, quia idem potest accidere corporibus solidis circumstantibus (puta ferro aut lapidibus) quæ integra remanent post prædictorum generationem. Unde hæc positio stare non potest : quia contrariatur ei quod redit substantia panis & vini in ipsa corruptione specierum : & sic ex substantia panis & vini redeunte generantur cineres, aut vermes, aut aliquid huiusmodi. Sed hæc positio videtur esse impossibilis. Primo quidem, quia si substantia panis & vini, conuersa est in corpus & sanguinem Christi (vt supra habitum est *) non potest substantia panis, aut vini redire, nisi corpore, aut sanguine Christi iterum conuerso in substantiam panis vel vini, quod est impossibile : sicut si aer sit conuersus in ignem, non potest aer redire, nisi iterum ignis conuertatur in aerem. Si verò substantia panis aut vini sit annihilata, non potest iterum redire : quia quod in nihilum decidit, non redit idem numero : nisi forte dicatur redire prædicta substantia, quia Deus de nouo creat aliam nouam substantiam loco primæ. Secundo videtur hoc esse impossibile : quia non est dare, quando substantia panis redeat. Manifestum est enim ex supra dictis †, quod manentibus speciebus panis & vini, manet corpus & sanguis Christi, quæ non sunt simul cum substantia panis & vini in hoc sacramento, secundum præhabita *. Unde substantia panis & vini non potest redire, speciebus sacramentalibus manentibus. Similiter etiam nec eis cessantibus : quia iam substantia panis, & vini esset sine proprijs acci-

q. 75. ar.

4. q. 2.

ar. 4. hu-

ius q. 6.

q. 75. a. 6.

ad 3.

* q. 75. a.

2.

accidentibus; quod est impossibile. Nisi forte dicatur, quod in ipso ultimo instanti corruptionis specierum redit non quidem substantia panis & vini (quia illud idem instans est, in quo primo habent esse substantiæ generatæ ex speciebus), sed materia panis & vini, quæ magis de nouo creata diceretur quàm rediens, propriè loquendo. Et secundum hoc posset sustineri prædicta positio. Verum, quia non rationabiliter videtur dici, quod miraculosè aliquid accidat in hoc sacramento, nisi ex ipsa consecratione, ex qua non est quoddam materia creetur vel redeat: melius videtur dicendum, quod in ipsa consecratione miraculosè datur quantitati dimensuæ panis & vini, quod sit primum subiectum subsequenti formarum. Hoc autem est proprium materiæ. Et ideo ex consequenti datur prædictæ quantitati dimensuæ omne illud quod ad materiam pertinet. Et ideo quicquid posset generari ex materia panis vel vini, si adesset, totum potest generari ex prædicta quantitate dimensua panis vel vini: non quidem nouo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti.

Ad primum ergo dicendum, quod quamuis non sit ibi materia, ex qua aliquid generetur: quantitas tamen dimensua supplet vicem materiæ, ut dictum est*.

Ad secundum dicendum, quod illæ species sacramentales, sunt quidem accidentia; habent tamen actum & vim substantiæ, ut dictum est*.

Ad tertium dicendum, quod quantitas dimensua panis & vini retinet naturam propriam, & accipit miraculosè vim & proprietatem substantiæ. Et ideo potest transire in vtrumque, idest in substantiam & dimensionem.

ARTIC. VI.

Utrum species sacramentales possint nutrire

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod species sacramentales non possint nutrire. Dicit enim Ambrosius, in lib. de sacramentis, Non ille panis

In corp.
art.

Ibid.

461

4.d. 17. q.

1. a 2. q.

5. q. 4.

cōt. c. 65.

1. Cor.

11. lec. 4.

fin.

* lib. 5. de

sac. c. 4.

in med.

tom 4.

panis est, qui vadit in corpus; sed panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit. Sed omne quod nutrit, vadit in corpus. Ergo panis iste non nutrit. Et eadem ratio est de vino.

† li. 2. te.
50. to. 2.

¶ 2 Præterea, Sicut dicitur 2. de generatione †, Ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus. Species autem sacramentales sunt accidentia, ex quibus homo non constat: non enim accidens est pars substantiæ. Ergo videtur, quod species sacramentales nutrire non possunt.

* li. 2. tex.
47. to. 2.

¶ 3 Præterea, Philosophus 2. de Anima dicit *, quod alimentum nutrit, prout est substantia quædam; auget autem, prout est aliquid quantum. Sed species sacramentales non sunt substantia. Ergo non possunt nutrire.

gl or. ibi.

SED contra est, quod Apost. 1. Cor. 11. loquens de hoc sacramento, dicit, Alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Vbi dicit gl. * quod notat illos, qui post celebrationem sacri mysterii, & consecrationem panis & vini, suas oblationes vendicabant, & alij non communicantes, soli fumebant, ita ut inde etiam inebriarentur. Quod quidem non posset contingere, si sacramentales species non nutrent. Ergo species sacramentales nutriunt.

li. 2. de a.
ni. te. 45.
et 46. to.
2.
† ar. prac.

RESPONDEO dicendum, quod hæc quæstio difficultatem non habet, præcedenti quæstione soluta. Ex hoc enim (ut dicitur 2. de Anima *) cibus nutrit, quod conuertitur in substantiam nutriti. Dicitur est autem †, quod species sacramentales possunt conuerti in substantiam aliquam, quæ ex eis generatur. Per eandem autem rationem possunt conuerti in corpus humanum, per quam possunt conuerti in cineres vel in vermes: & ideo manifestum est quod nutriunt. Quod autem quidam dicunt, quod non verè nutriunt, quasi in corpus humanum conuertantur, sed reficiunt & confortant quadam sensuum immutatione (sicut homo confortatur ex odore cibi, & inebriatur ex odore vini): ad sensum patet esse falsum.

Talis

Talis enim refectio non diu sufficit homini, cuius corpus propter continuam deperditionem restauratione indiget: & tamen homo diu sustentari posset, si hostias & vinum consecratum sumeret in magna quantitate. Similiter etiam non potest stare quod quidam dicunt, quod species sacramentales nutriunt, propter formam substantialem panis & vini, quæ remanet: tum quia non remanet, ut supra habitum est*: tum quia non est actus formæ nutrire, sed magis materiæ, quæ accipit formam nutriti, recedente forma nutrimenti. Vnde dicitur* in 2. de Anima*, quod nutrimentum in principio est dissimile, in fine autem simile.

Ad primum ergo dicendum, quod facta consecratione dupliciter potest dici panis in hoc sacramento esse. Vno modo ipsa species panis, quæ retinet nomen prioris substantiæ, ut Gregor.* dicit in homil. Paschali. Alio modo potest dici panis ipsum corpus Christi: quod est panis mysticus de celo descendens. Ambr. ergo cum dicit †, quod iste panis non transit in corpus, accipit panem secundo modo: quia scilicet corpus Christi non conuertitur in corpus hominis, sed reficit mentem eius: non autem loquitur de pane, primo modo dicto.

Ad secundum dicendum, quod species sacramentales etsi non sint ea, ex quibus corpus hominis constat, tamen in ea conuertuntur, sicut dictum est*.

Ad tertium dicendum, quod species sacramentales, quamuis non sint substantia, habent tamen virtutem substantiæ, sicut dictum est*.

ARTIC. VII.

Utrum species sacramentales frangantur in hoc sacramento?

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod species sacramentales non frangantur in hoc sacramento. Dicit enim Philosoph.* Meteor. 4. quod corpora dicuntur frangibilia propter determinatam dispositionem pororum: quod non potest attribui sa-

X 4 cra-

q. 75. a. 6

li. 2. de ani. te 45. tom 2.

Refertur de cons d. 2. c. species. † loco cit. in arg. In corp. art. ibid.

462

4. d. 10. 2.

1. ad 1. et

d. 12. q. 1.

a. 3. q. 1.

et 2. et 4.

oon. c. 67.

et op. 2. c.

8 et 1 Co.

11. lec. 5.

co. 6.

* lib. 4. in

sum 3. c.

2. ante

med.

eramentalibus speciebus. Ergo sacramentales species non possunt frangi.

† lib. 2. ex
2. x. 77. et
78. 20. 2.

¶ 2 Præterea, Fractionem sequitur sonus. Sed species sacramentales non sunt sonabiles. Dicit enim Philosoph. 2. de Anima †, quod sonabile est corpus durum, habens superficiem lenem. Ergo species sacramentales non franguntur.

De conf.
d. 2. c. Ego
Berigar.

¶ 3 Præterea, Eiusdem videtur esse manducari, frangi, & masticari. Sed verum corpus Christi est quod manducatur: secundum illud Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem. Ergo corpus Christi est quod frangitur & masticatur. Vnde in confessione Berengarij dicitur *, Consentio sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & corde & ore profiteor panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem verum corpus & sanguinem Christi esse; & in veritate manibus sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri. Non ergo fractio debet attribui sacramentalibus speciebus.

SED contra est, quod fractio fit per diuisionem quantæ. Sed nullum quantum ibi diuiditur, nisi species sacramentales: quia neque corpus Christi, quod est incorruptibile; neque substantia panis, quæ non manet. Ergo species sacramentales franguntur.

li. 2. text.
64. c. 33
tom. 2.
† al. non
habetur
ly existē-
te.

RESPONDEO dicendum, quod apud antiquos circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quod non erat in hoc sacramento fractio secundum rei veritatem, sed solum secundum aspectum inuentium. Sed hoc non potest stare: quia in hoc sacramento veritatis sensus non decipitur circa ea, quorum iudicium ad ipsum pertinet, inter quæ est fractio, per quam ex vno fiunt multa: quæ quidem sunt sensibilia communia, vt patet in libro de Anima *. Vnde alij dixerunt, quod erat quidem ibi vera fractio, sine subiecto † existente. Sed hoc etiam sensui contradicit. Apparet enim in hoc sacramento aliquid quantum, prius vnum existens, postea in multa partitum: quod quidem oportet.

oportet esse subiectum fractionis. Non autem potest dici, quod ipsum corpus Christi verum frangatur. Primo quidem, quia est incorruptibile & impassibile. Secundo, quia est totum sub qualibet parte: (vt supra habitum est *) quod quidem est contra rationem eius, quod frangitur. Vnde relinquitur, quod fractio sit sicut in subiecto in quantitate dimensiuâ panis, sicut & alia accidentia. Et sicut species sacramentales sunt sacramentum corporis Christi veri, ita fractio huiusmodi specierum est sacramentum Domini & passionis, quæ fuit in corpore Christi vero.

q. 76. a. 3

Ad primum ergo dicendum, quod sicut in speciebus sacramentalibus remanet rarum & densum. (vt supra dictum est *) ita etiam remanet ibi porositas, & per consequens frangibilitas.

ar. 2. huius q. ad

Ad secundum dicendum, quod densitatem sequitur duritia. Et idem ex quo in speciebus sacramentalibus remanet densitas, consequens est, quod remaneat ibi duritia, & per consequens sonabilitas.

3.

Ad tertium dicendum, quod illud quod manducatur in propria specie, ipsum & frangitur & masticatur in sua specie. Corpus autem Christi non manducatur in sua specie, sed in specie sacramentali. Vnde & super illud Ioannis 6. Caro non prodest quicquam, dicit August. * Hoc est intelligendum secundum illos, qui carnaliter intelligebant: carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur. Et idem ipsum corpus Christi non frangitur nisi secundum speciem sacramentalem. Et hoc modo intelligenda est confessio Berengarij, vt fractio & attritio dentium referatur ad speciem sacramentalem, sub qua verè est corpus Christi.

tract. 27. in 10. inter prin. et me. t. 9

posita in arg. 3.

ARTIC. VIII.

463 4. dif. 12.

Utrum aliquis liquor possit vino consecrato commisceri?

q. 1. a. 2.

q. 6. q.

Ad octauum sic proceditur. Videtur, quod vino consecrato non possit aliquis liquor misceri.

quol. 10.

ar. 3.

Om-

ar. 1. hu-
ius 9.

Omne enim quod permiscetur alicui, recipit qualitatem ipsius. Sed nullus liquor potest recipere qualitatem sacramentalium specierum: quia accidentia illa sunt sine subiecto, ut dictum est*. Ergo videtur, quod nullus liquor possit permisceri speciebus sacramentalibus vini.

¶ 2 Præterea, Si aliquis liquor permiscetur illis speciebus, oportet quod ex his fiat aliquid vnum. Sed non potest fieri aliquid vnum, neque ex liquore (qui est substantia) & speciebus sacramentalibus, quæ sunt accidentia: neque ex liquore & sanguine Christi, qui ratione suæ incorruptibilitatis neque additionem recipit neque diminutionem. Ergo nullus liquor potest admisceri vino consecrato.

¶ 3 Præterea, Si aliquis liquor admisceatur vino consecrato, videtur quod etiam ipsum efficiatur consecratum: sicut aqua quæ admiscetur aquæ benedictæ, efficitur benedicta. Sed vinum consecratum est vere sanguis Christi. Ergo etiam liquor permixtus esset sanguis Christi. Et ita aliquid fieret sanguis Christi aliter, quam per consecrationem: quod est inconueniens. Non ergo vino consecrato potest aliquis liquor permisceri.

¶ 4 Præterea, Si duorum vnum totaliter corruptatur, non erit mixtio: ut dicitur in primo* de generatione. Sed ad permutationem cuiuscumque liquoris, videtur corrupti totalis species sacramentalis vini; ita quod sub ea desinat esse sanguis Christi: tum quia magnum & paruum sunt differentia quantitatis, & diuersificant ipsam, sicut album & nigrum, colorem: tum etiam quia liquor permixtus, cum non habeat obstaculum, videtur vndique diffundi per totum: & ita desinit ibi esse sanguis Christi, qui non est ibi simul cum alia substantia. Non ergo aliquis liquor potest permisceri vino consecrato.

SED contra est, quod ad sensum patet, alium liquorem vino permisceri posse post consecrationem, sicut & ante.

RESPONDEO dicendum, quòd istius quæstionis veritas manifesta est ex præmissis *. Dicitur est enim supra, quòd species in hoc sacramento remanentes, sicut adipiscuntur virtute consecrationis modum essendi substantiæ: ita etiam consequuntur modum agendi & patiendi: ut scilicet agere & pati possint quicquid ageret vel pateretur substantia, si ibi præfens existeret. Manifestum est autem, quòd si esset ibi substantia vini, liquor aliquis posset ei permisceri. Huius tamen permutationis diuersus esset effectus, & secundum formam liquoris, & secundum quantitatem. Si enim permisceretur aliquis liquor in tanta quantitate, quòd posset diffundi per totum vinum, totum fieret permixtum. Quòd autem est commixtum ex duobus, neutrum miscibile est: sed vtrumque transit in quoddam tertium ex his compositum. Vnde sequeretur quòd vinum prius existens, non remaneret: sed liquor permixtus esset alterius speciei: puta, si permisceretur aqua, solueretur species vini, & esset liquor alterius speciei. Si autem esset eiusdem speciei liquor adiunctus, (puta, si vinum permisceretur vino) remaneret quidem eadem species, sed non remaneret idem numero vinum: quòd declarat diuersitas accidentium, puta, si vnum vinum esset album, & aliud rubrum. Si verò liquor adiunctus esset tam parue quantitatis, quòd non posset perfundi per totum, nõ fieret totum vinum permixtum, sed aliqua pars eius. Quæ quidem non remaneret eadem numero propter permutationem extraneæ materiæ: remaneret tamen eadem specie, non solum si paruus liquor permixtus esset eiusdem speciei; sed etiam si esset alterius speciei: quia gutta aquæ multo vino permixta, transit in speciem vini, ut dicitur in 1. * de gener. Manifestum est autem ex prædictis †, quòd corpus, & sanguis Christi remanent in hoc sacramento, quamdiu illæ species manent eadem numero: consecratur enim hic panis, & hoc vinum. Vnde si fiat tanta permixtio liquoris cuiuscumque, quòd pertingat ad

Ar. 1. q. 2
huius 9.

text. 24.
39 & 88
to. 2.
† ar. 4 hu
ius 9 &
q. 76. ar.
6. ad 3.

totum vinum consecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & non remanebit ibi sanguis Christi. Si verò fiat ram parua alicuius liquoris adiunctio, quòd non possit diffundi per totum, sed vsque ad aliquam partem specierum: desinet esse sanguis Christi sub illa parte vini consecrati, remanebit tamen sub alia.

in decre.

l. 3 ti. 41.

c. cū Mat

tho. 5.

Quasi-

sti.

Ad primum ergo dicendum, quòd Innocent. III. * dicit in quadam Decretal. quòd ipsa accidentia vinum appositum videntur afficere: quia si aqua fuerit apposita, vini saporem assumit. Contingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & subiectum contingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinem operatur. Hoc tamen non est sic intelligendum, quasi idem numero accidens, quod prius fuit in vino ante consecrationem, postmodum fiat in vino apposito: sed talis permutatio fit per actionem. Nam accidentia vini remanentia, retinent actionem substantia secundum prædicta *: & ita immutando, afficiunt liquorem appositum.

in co. ar.

Ad secundum dicendum, quòd liquor appositus vino consecrato, nullo modo miscetur substantia sanguinis Christi: miscetur tamen speciebus sacramentalibus. Ita tamen quòd permixtione facta, corrumpuntur prædictæ species, vel in toto, vel in parte: secundum modum quo supra dictum est *, quòd ex speciebus illis potest aliquid generari. Et si quidem corrumpantur in toto, nulla iam remanet questio: quia iam totum erit vni forme. Si autem corrumpantur in parte, erit quidem vna dimensio secundum continuitatem quantitatis, non tamen vna secundum modum essendi: quia vna pars eius erit sine subiecto, alia erit in subiecto. Sicut si aliquod corpus constituitur ex duobus metallis, erit vnum corpus secundum rationem quantitatis, non tamen vnum secundum speciem nature.

Ibid.

Ad tertium dicendum, quòd sicut Innocent. III. dicit

dicit in Decr. prædicta*, Si post consecrationem calicis aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, neque sanguini commiscetur: sed accidentibus prioris vini commixtum, corpori quod sub eis latet, vndique circumfunditur, non madidans circumfusum. Quod quidem intelligendum est, quando non sit tanta permixtio liquoris extranei, quod sanguis Christi desinat esse sub toto: tunc enim dicitur vndique circumfundi, non quia tangat sanguinem Christi secundum eius proprias dimensiones, sed secundum dimensiones sacramentales, sub quibus continetur. Nec est simile de aqua benedicta: quia illa benedictio nullam immutationem facit circa substantiam aquæ; sicut facit consecratio vini.

*loco cit. 2
fol. 1. ar.*

Ad quartum dicendum, quod quidam posuerunt quod quantumcumque parua fiat extranei liquoris permixtio, substantia sanguinis Christi definit esse sub toto: & hoc ratione inducta*. Quæ tamen non cogit: quia magnum & paruum diuertificant quantitatem dimensionum, non quantum ad eius essentiam, sed quantum ad determinationem mensuræ. Similiter etiam liquor appositus adeo potest esse paruus, quod sua paruitate impeditur, ne diffundatur per totum; & non solum dimensionibus, quæ licet sint sine subiecto, tamen obstat alteri liquori, sicut & substantia, si ibi adesset secundum ea quæ præmissa sunt.

in argu.

QVÆST. LXXVIII.

De forma sacramenti Eucharistia, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de forma huius sacramenti.

- ¶ Et circa hoc quaruntur sex.
- ¶ Primo, quæ sit forma huius sacramenti.
- ¶ Secundo, vtrum sit conueniens forma consecrationis panis?
- ¶ Tertio, vtrum sit conueniens forma consecrationis sanguinis?

¶ Quar-